

Adriana Miron

Drept penal – partea generală
Curs universitar adresat studenților
de la facultățile cu profil non-juridic

Techno
Media
Sibiu - 2019

Titlul: **Drept penal – partea generală**

Copyright © 2019

Respect pentru oameni și cărți

Toate drepturile aparțin autorului.

Reproducerea integrală sau parțială a textului sau a ilustrațiilor din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil scris al autorului.

Autorul își asumă întreaga răspundere asupra conținutului.

Tehnoredactare: Techno Media

Coperta: Techno Media

ISBN: 978-606-616-342-2

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MIRON, ADRIANA

Drept penal : partea generală : curs universitar adresat studenților de la facultățile cu profil non-juridic / Adriana

Miron. - Sibiu : Techno Media, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-616-342-2

34

Editura Techno Media este editură cu prestigiu recunoscut de către CNATDCU:

http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Editura Techno Media

550074, Sibiu, str. Dimitrie Cantemir nr. 22

tel./fax: 0269/21.19.83

www.technomedia.ro;

e-mail: office@technomedia.ro

Cuprins

Abrevieri	15
-----------------	----

Titlu I

Legea penală și limitele ei de aplicare

Capitolul I.

Principii generale.....	17
--------------------------------	-----------

Art. 1. Legalitatea incriminării	17
--	----

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal.....	19
--	----

Capitolul II.

Aplicarea legii penale	23
-------------------------------------	-----------

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp	23
--	-----------

Art. 3. Activitatea legii penale.....	23
---------------------------------------	----

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare	27
--	----

Art. 5. Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei	31
--	----

Art. 6. Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei.....	32
--	----

Art. 7. Aplicarea legii temporare	34
---	----

Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spațiu	35
--	-----------

Art. 8. Teritorialitatea legii penale.....	35
--	----

Art. 9. Personalitatea legii penale.....	39
--	----

Art. 10. Realitatea legii penale	41
--	----

Art. 11. Universalitatea legii penale	43
---	----

Art. 13. Imunitatea de jurisdicție	46
--	----

Art. 14. Extrădarea	50
---------------------------	----

Capitolul I.	
Diposiții generale	57
Art. 15. Trăsăturile esențiale ale infrațiunii	57
Art. 16. Vinovăția	63
Art. 17. Săvârșirea infrațiunii comisive prin omisiune	71
Capitolul II.	
Cauzele justificative	75
Art. 18. Diposiții generale	75
Art. 19. Legitimă apărare.....	77
Art. 20. Starea de necesitate	86
Art. 21. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	90
Art. 22. Consimțământul persoanei vătămate.....	93
Capitolul III.	
Cauzele de neimputabilitate	95
Art. 23. Diposițiile generale.....	95
Art. 24. Constrângerea fizică.....	96
Art. 25. Constrângerea morală.....	98
Art. 26. Excesul neimputabil	101
Art. 27. Minoritatea făptuitorului	105
Art. 28. Iresponsabilitatea.....	107
Art. 29. Intoxicația.....	110
Art. 30. Eroarea	112
Art. 31. Cazul fortuit	118
Capitolul IV.	
Tentativa	121
Art. 32. Tentativa.....	121
Art. 33. Pedepsirea tentativei.....	126
Art. 34. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului	127
Capitolul V.	
Unitatea și pluralitatea de infrațiuni	131
Art. 35. Unitatea infrațiunii continuate și a celei complexe	131
Art. 36. Pedepsa pentru infrațiunea continuată și infrațiunea complexă.....	137

Art. 37. Recalcularea pedepsei pentru infrațiunea continuată sau complexă	139
Art. 38. Concursul de infrațiuni	139
Art. 39. Pedepsa principală în acest caz de concurs de infrațiuni ..	143
Art. 40. Contopirea pedepselor pentru infrațiuni concurente	145
Art. 41. Recidiva	148
Art. 42. Condamnări care nu atrag starea de recidivă.....	152
Art. 43. Pedepsa în caz de recidivă	154
Art. 44. Pluralitatea intermediară	158
Art. 45. Pedepsele complementare, pedepsele accesorii și măsurile de siguranță în în caz de pluralitate de infrațiuni.....	160

Capitolul VI.	
Autorul și participanții	163
Art. 46. Autorul și coautorul.....	163
Art. 47. Instigatorul	168
Art. 48. Complicele	174
Art. 49. Pedepsa în cazul participanților	180
Art. 50. Circumstanțe personale și reale.....	181
Art. 51. Împiedicarea săvârșirii infrațiunii.....	184
Art. 52. Participația improprie	186

Titlul III. Pedepsele

Capitolul I.	
Categoriile pedepselor	189
Art. 53. Pedepsele principale.....	189
Art. 54. Pedepsa accesorie	191
Art. 55. Pedepsele complementare	192
Capitolul II.	
Pedepsele principale	195
Secțiunea 1. Detențiunea pe viață	195
Art. 56. Regimul detențiunii pe viață	195
Art. 57. Neaplicarea detențiunii pe viață	196
Art. 58. Înlocuirea detențiunii pe viață	196
Art. 59. Calculul pedepsei în cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață	198

Secțiunea a 2-a. Închisoarea	198
Art. 60. Regimul închisorii.....	198
Art. 61. Stabilirea amenzii.....	198
Art. 62. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii.....	201
Art. 63. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii.....	201
Art. 64. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității.....	202

Capitolul III.

Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare	205
--	-----

Secțiunea 1. Pedeapsa accesorie	205
--	-----

Art. 65. Conținutul și modul de executare a pedepsei accesorii a interzicerii unor drepturi.....	205
---	-----

Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare	209
---	-----

Art. 66. Conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	209
---	-----

Art. 67. Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	215
--	-----

Art. 68. Exercitarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	216
--	-----

Art. 69. Degradarea militară.....	219
-----------------------------------	-----

Art. 70. Publicarea hotărârii definitive de condamnare.....	221
---	-----

Capitolul IV.

Calculul duratei pedepselor	223
--	-----

Art. 71. Durata executării.....	223
---------------------------------	-----

Art. 72. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate.....	224
---	-----

Art. 73. Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării.....	225
---	-----

Capitolul V.

Individualizarea pedepselor	227
--	-----

Secțiunea 1. Dispoziții generale	227
---	-----

Art. 74. Criteriile generale de individualizare a pedepsei.....	227
---	-----

Secțiunea a 2-a. Circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante	232
--	-----

Art. 75. Circumstanțe atenuante.....	232
--------------------------------------	-----

Art. 76. Efectele circumstanțelor atenuante.....	244
--	-----

Art. 77. Circumstanțe agravante.....	244
--------------------------------------	-----

Art. 78. Efectele circumstanțelor agravante.....	251
--	-----

Art. 79. Concursul între cauze de atenuare sau de agravare.....	252
---	-----

Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei	254
--	-----

Art. 80. Condițiile renunțării la aplicarea pedepsei.....	254
---	-----

Art. 81. Avertismentul.....	257
-----------------------------	-----

Art. 82. Anularea și efectele renunțării la aplicarea pedepsei.....	258
---	-----

Secțiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei	260
---	-----

Art. 83. Condițiile amânării aplicării pedepsei.....	260
--	-----

Art. 84. Termenul de supraveghere.....	264
--	-----

Art. 85. Măsurile de supraveghere și obligațiile.....	264
---	-----

Art. 86. Supravegherea.....	268
-----------------------------	-----

Art. 87. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	270
--	-----

Art. 88. Revocarea amânării aplicării pedepsei.....	271
---	-----

Art. 89. Anularea amânării aplicării pedepsei.....	273
--	-----

Art. 90. Efectele amânării aplicării pedepsei.....	274
--	-----

Secțiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere	276
--	-----

Art. 91. Condițiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	276
--	-----

Art. 92. Termenul de supraveghere.....	280
--	-----

Art. 93. Măsurile de supraveghere și obligațiile.....	280
---	-----

Art. 94. Supravegherea condamnatului.....	283
---	-----

Art. 95. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	285
--	-----

Art. 96. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	286
---	-----

Art. 97. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	287
--	-----

Art. 98. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	288
--	-----

Secțiunea a 6-a. Liberarea condiționată	290
--	-----

Art. 99. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață.....	290
--	-----

Art. 100. Condițiile liberării în cazul pedepsei închisorii.....	292
--	-----

Art. 101. Măsurile de supraveghere și obligațiile.....	295
--	-----

Art. 102. Supravegherea condamnatului.....	298
--	-----

Art. 103. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	300
---	-----

Art. 104. Revocarea liberării condiționate.....	301
---	-----

Art. 105. Anularea liberării condiționate.....	302
--	-----

Art. 106. Efectele liberării condiționate.....	302
--	-----

Titlul IV.

Măsurile de siguranță

Capitolul I.

Dispoziții generale 305

Art. 107. Scopul măsurilor de siguranță 305

Art. 108. Categoriile măsurilor de siguranță 309

Capitolul II.

Regimul măsurilor de siguranță 311

Art. 109. Obligarea la tratament medical 311

Art. 110. Internarea medicală 315

Art. 111. Interzicerea ocupării unei funcții sau exercitării
 unei profesii 317

Art. 112. Confiscarea specială 320

Art. 112¹. Confiscarea extinsă 330

Titlul V.

Minoritatea

Capitolul I.

Regimul răspunderii penale a minorului 337

Art. 113. Limitele răspunderii penale 337

Art. 114. Consecințele răspunderii penale 341

Art. 115. Măsurile educative 341

Art. 116. Referatul de evaluare 345

Capitolul II.

Regimul măsurilor educative neprivative de libertate 347

Art. 117. Stagiul de formare civică 347

Art. 118. Supravegherea 348

Art. 119. Consemnarea la sfârșit de săptămână 349

Art. 120. Asistarea zilnică 350

Art. 121. Obligații ce pot fi impuse minorului 351

Art. 122. Modificarea sau încetarea obligațiilor 354

Art. 123. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative
 neprivative de libertate 355

Capitolul III.

Regimul măsurilor educative privative de libertate 359

Art. 124. Internarea într-un centru educativ 359

Art. 125. Internarea într-un centru de detenție 363

Art. 126. Schimbarea regimului de executare 367

Art. 127. Calculul duratei măsurilor educative 367

Capitolul V.

Dispoziții comune 369

Art. 128. Efectele cauzelor de atenuare și agravare 369

Art. 129. Pluralitatea de infracțiuni 369

Art. 130. Descoperirea unei infracțiuni săvârșite
 în timpul minorității 371

Art. 131. Prescripția răspunderii penale a minorilor 371

Art. 132. Prescripția executării măsurilor educative 372

Art. 133. Efectele măsurilor educative 373

Art. 134. Minorul devenit major 373

Titlul VI.

Răspunderea penală a persoanei juridice

Capitolul I.

Dispoziții generale 375

Art. 135. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice 375

Art. 136. Pedepsele aplicabile persoanei juridice 378

Art. 137. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică 379

Capitolul II.

**Regimul pedepselor complementare aplicate
 persoanelor juridice** 381

Art. 138. Aplicarea și executarea pedepselor complementare
 în cazul persoanei juridice 381

Art. 139. Dizolvarea persoanei juridice 381

Art. 140. Suspendarea activității persoanei juridice 382

Art. 141. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activității
 persoanelor juridice 383

Art. 142. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice 384

Art. 143. Interzicerea de a participa la procedurile
 de achiziții publice 385

Art. 144. Plasarea sub supraveghere judiciară.....	385
Art. 145. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare.....	386

Respect pentru oameni și cărți

Capitolul III.

Dispoziții comune	389
Art. 146. Recidiva în cazul persoanei juridice.....	389
Art. 147. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice.....	389
Art. 148. Prescripția răspunderii penale	391
Art. 149. Prescripția executării pedepsei	391
Art. 150. Reabilitarea persoanei juridice	392
Art. 151. Efectele comasării și divizării persoanei juridice.....	392

Titlul VII.

Cauzele care înlătură răspunderea penală

Art. 152. Efectele amnistiei	395
Art. 153. Prescripția răspunderii penale	398
Art. 154. Termenele de prescripție a răspunderii penale	399
Art. 155. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale	401
Art. 156. Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale	402
Art. 157. Lipsa plângerii prealabile	403
Art. 158. Retragerea plângerii prealabile.....	407
Art. 159. Împăcarea	409

Titlul VIII.

Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei

Art. 160. Efectele grațierii	411
Art. 161. Prescripția executării pedepsei	415
Art. 162. Termenele de prescripție a executării pedepsei.....	417
Art. 163. Întreruperea cursului prescripției executării.....	418
Art. 164. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei	419

Titlul IX.

Cauzele care înlătură consecințele condamnării

Art. 165. Reabilitarea de drept	423
Art. 166. Reabilitarea judecătorească	425
Art. 167. Calculul termenului de reabilitare	427
Art. 168. Condițiile reabilitării judecătorești	428
Art. 169. Efectele reabilitării de drept sau judecătorești	429
Art. 170. Reinnoirea cererii de reabilitare judecătorească.....	431
Art. 171. Anularea reabilitării	433

Titlul X.

Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală

Art. 172. Dispoziții legale	435
Art. 173. Legea penală.....	437
Art. 174. Săvârșirea unei infracțiuni.....	439
Art. 175. Funcționar public	441
Art. 176. Public	448
Art. 177. Membru de familie.....	451
Art. 178. Informații secrete de stat și înscrisuri oficiale.....	453
Art. 179. Arme.....	457
Art. 180. Instrument de plată electronică	460
Art. 181. Sistem informatic și date informatice.....	463
Art. 182. Exploatarea unei persoane.....	463
Art. 183. Consecințe deosebit de grave	468
Art. 184. Fapta săvârșită în public	470
Art. 185. Timp de război	473
Art. 186. Calculul timpului.....	474
Art. 187. Pedepsa prevăzută de lege.....	476

Bibliografie generală	478
------------------------------------	-----

Titlu I

Legea penală și limitele ei de aplicare

Capitolul I. Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării

- (1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.
- (2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită.

În alin. (1) al art. 1 Cod penal este definit principiul legalității incriminării. Conform acestui text legal, o faptă, oricât de gravă ar fi, nu poate constitui infracțiune dacă nu este prevăzută de legea penală. Potrivit art. 173 Cod penal, prin „legea penală” se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege.

Principiul legalității incriminării necesită anumite condiții atât în etapa de elaborare a actelor normative care constituie izvoare formale ale dreptului penal în înțelesul art. 173 Cod penal, cât și în procesul aplicării acestora.

În raport de condițiile economice și sociale, legiuitorul se decide să adopte norma de incriminare a unor fapte care sunt necesare pentru apărarea valorilor sociale puse în pericol. Pe de altă parte, o altă cerință specifică principiului legalității incriminării în etapa elaborării legii penale se referă la claritatea textului de incriminare sau previzibilitatea acestuia, astfel încât, orice persoană să-și poată da seama dacă activita-

tea, interzisă sau dispusă, intră în sfera ilicitului penal (nullum crimen sine lege – expr. lat., „nicio infracțiune nu există în afară de lege”).

Este de subliniat că formularea descriptivă presupune o enumerare a tuturor activităților ce constituie elementul material al infracțiunii sau a urmărilor acesteia. De exemplu, infracțiunea de furt descrisă în art. 228 Cod penal constă în luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept (...), tâlhăria prevăzută în art. 233 Cod penal presupune „furtul săvârșit prin întrebuițare de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și furtul urmat de întrebuițarea unor astfel de mijloace pentru ca făptuitorul să-și asigure scăparea, se pedepsește”.

În realitate este aproape imposibil pentru legiuitor să determine toate modalitățile de drept în care o anumită infracțiune poate fi săvârșită, iar pe de altă parte, înscrierea în conținutul normei de incriminare a tuturor modalităților concrete ori a obiectelor materiale împotriva cărora se execută acțiunea interzisă ar conduce la o supradimensionare a normei de incriminare. Așadar, având în vedere această realitate, legiuitorul recurge la formularea sintetică prin folosirea unor termeni generici care să poată cuprinde toate modalitățile faptice ale comiterii infracțiunii. Acest procedeu conduce la o exprimare clară, precisă în norma de incriminare numai în măsura în care termenii utilizați de legiuitor permit identificarea ipotezelor în care norma devine aplicabilă. De exemplu, termenul generic de „ucidere” conduce la identificarea tuturor variantelor de săvârșire a infracțiunii de omor; termenul de „luare”, la determinarea modalităților faptice de săvârșire a furtului¹.

O altă cerință a principiului legalității incriminării în această etapă vizează accesibilitatea normei de incriminare care presupune posibilitatea oricărui cetățean interesat de a lua la cunoștință de prezența și conținutul legii. Prin publicarea legii în Monitorul Oficial, cetățenii au posibilitatea să cunoască prevederile referitoare la normele penale odată cu intrarea în vigoare a respectivelor dispoziții.

¹ Vasile Dobrinou, Ilie Pascu, Traian Dima, Costică Păun, Mirela Gorunescu Mihai, Adrian Hotca, Ioan Chis, Maxim Dobronoiu, Cod penal comentat, partea generală, Ediția a II-a revizuită și adăugită. Editura Universul juridic, București, 2014, pag.20.

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal

- (1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.
- (2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.
- (3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.

Din analiza prevederilor legale rezultă că principiul legalității sancțiunilor de drept penal impune o serie de condiții atât în elaborarea legii penale, cât și în activitatea de aplicare a sancțiunilor. Una dintre condițiile principiului legalității sancțiunilor de drept penal este aceea de a stabili mai întâi sistemul și limitele pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță.

Potrivit dispozițiilor legale, limitele generale ale pedepsei închisorii sunt: limita minimă generală de 15 zile; limita maximă generală de 30 de ani; limitele generale ale pedepsei amenzii pentru persoana fizică stabilite prin sistemul zilelor – amendă sunt: limita minimă generală de 30 de zile – amendă și limita maximă generală de 400 zile de muncă.

O altă condiție pe care o impune principiul legalității sancțiunilor de drept penal în activitatea de adoptare a legii penale este cea referitoare la stabilirea în fiecare normă de incriminare a naturii și duratei pedepsei principale. Legiuitorul poate stabili în norma de incriminare o singură pedeapsă principală sau două pedepse principale alternative (de exemplu, detențiunea pe viață sau închisoarea între anumite limite, ori pedeapsa închisorii între anumite limite sau amendă). Atunci când norma de incriminare prevede două pedepse principale alternative, se va aplica numai una dintre acestea. Totuși, în Codul penal (art. 62) s-a prevăzut o excepție, respectiv este posibil ca pe lângă pedeapsa închisorii să se poată aplica și pedeapsa amenzii fără să fie prevăzută alternativ cu închisoarea în norma de incriminare.

Principiul legalității sancțiunilor de drept penal impune unele cerințe și în procesul de aplicare în concret a acestora de către instanțele de judecată. Astfel, instanța de judecată poate aplica sau lua numai acea

sanctiune prevăzută de legea penală. Pedepsa accesorie și pedepsele complementare se aplică obligatoriu sau facultativ în condițiile și cazurile prevăzute de norma penală. Mai este de subliniat faptul că, activitatea de aplicare a normelor penale se referă la obligativitatea respectării de către instanța de judecată a criteriilor de individualizare a pedepsei principale, cât și a modalităților de executare prevăzute de text.

În principiu, față de infractorul minor instanța de judecată va lua o măsură educativă neprivativă de libertate (art. 114 alin. (2) Cod penal – față de minorul care la data comiterii infracțiunii avea vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, se ia o măsură educativă neprivativă de libertate, potrivit legii). Pe de altă parte, este de subliniat faptul că măsurile de siguranță se iau de către instanță numai dacă față de persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, neavând importanță dacă s-a aplicat ori nu o pedeapsa principală (detențiune pe viață, închisoare, amendă – art. 53 Cod penal) sau s-a luat o măsură educativă (art. 115 Cod penal – măsurile educative neprivative de libertate – stagiul de formare civică, supravegherea; consemnarea la sfârșit de săptămână; asistarea zilnică). În cazul pedepselor privative de libertate se aplică: internarea într-un centru educativ sau internarea într-un centru de detenție.

Potrivit art. 2 alin. (2) Cod penal nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită. Instanța de judecată nu poate să stabilească sau să aplice o pedeapsă în afara limitelor generale ale acesteia, în practică întâlnindu-se destul de rar când s-au depășit aceste limite. Astfel, instanța supremă în soluționarea unei cauze în recurs a decis ca prima instanță stabilind pentru infracțiunea de omor deosebit de grav săvârșită în stare de recidivă o pedeapsă de 27 de ani de închisoare, prin adăugarea unui spor de 7 ani la maximul special de 20 ani de închisoare aplicat inculpatului, o pedeapsă nelegală (la data soluționării cauzei, maximul general al pedepsei cu închisoarea era de 25 de ani¹).

Potrivit dispozițiilor art. 60 Cod penal – închisoarea constă în privarea de libertate pe durata determinată cuprinsă între 15 zile și 30

de ani, și se execută potrivit legii privind executarea pedepselor, iar limitele pedepsei amenzii sunt redată în art. 61 alin. 2 Cod penal, quantumul amenzii se stabilește prin sistemul zilelor – amendă. Suma corespunzătoare unei zile – amendă de 10 lei și 500 lei se înmulțește cu numărul zilelor – amendă care este cuprinsă între 30 de zile și 400 de zile. Potrivit reglementărilor în vigoare, fiecare normă penală, pe lângă descrierea faptei care constituie infracțiune, stabilește limitele speciale ale pedepsei principale, când aceasta constă în închisoare sau amendă (de exemplu, în cazul infracțiunii de omor, prevăzută de art. 188, alin.1 Cod penal, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi).

În cazul pedepselor complementare numai interzicerea exercitării unor drepturi au stabilite limite generale. Astfel, potrivit art. 66 Cod penal, pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi constă în interzicerea exercitării pentru o perioadă de la 1 la 5 ani a unuia sau mai multor drepturi (dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții; dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat etc.). Potrivit reglementărilor în vigoare, limitele generale ale sancțiunilor de drept penal fixate în normă nu pot fi depășite.

¹ Tribunalul Suprem, Secția penală, decret nr.1506/1979 în revista română de drept nr.3/1989, pag.65.

Capitolul II. Aplicarea legii penale

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

Art. 3. Activitatea legii penale. Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare. Prin norma de incriminare privind aplicarea legii penale în timp se înțelege ansamblul de norme juridice penale prin care se reglementează aplicarea legii penale în raport cu timpul săvârșirii infracțiunii și cu momentul tragerii la răspundere penală a infracțiunilor. Așadar, principiul activității legii penale impune determinarea limitelor temporare de activitate a legii penale, a timpului în care acesta își produce urmările, efectele, având în vedere că legea penală este activă între două momente: momentul intrării în vigoare și momentul ieșirii din vigoare a legii respective.

Principiul activității legii penale

Legea penală are putere de a se aplica atât de la data nașterii raportului juridic penal de conflict, cât și la data soluționării de către instanța de judecată. Rezultă că numai legea penală în vigoare este eficientă în sancționarea și reprimarea faptelor potrivit cu exigența acesteia. Principiul legalității legii se fundamentează pe dispozițiile Constituției¹ și a principiului *nulla poena sine lege*, conform căruia, o lege penală nouă nu poate pedepsi sau agrava pedeapsa pentru fapte săvârșite înainte de intrarea în ei vigoare.

Intrarea în vigoare a legii penale

Intrarea în vigoare a legii penale nu concide cu data adoptării acesteia și nici cu data publicării în Monitorul Oficial al României. O lege penală există din momentul în care Parlamentul a adoptat-o și Președintele țării a promulgat-o, dar ea nu are eficiență juridică din acel moment. Pentru a avea eficiență și autoritate, legea penală

¹ Acest principiu nu este altceva decât un corolar al principiului constituțional al legalității incriminării și pedepsei transpus în Codul penal.

promulgată trebuie adusă la cunoștința destinatarilor ei, adică membrilor societății. Acest lucru se realizează prin publicarea legii penale în Monitorul Oficial al României, după care, în condițiile prevăzute de lege ea urmează să intre în vigoare¹.

Așadar, de la apariția unei legi penale și până la a deveni activă sunt parcurse mai multe momente (adoptarea ei de către Parlament; promulgarea ei de către Președintele României; publicarea legii în Monitorul Oficial; intrarea în vigoare a legii penale). Conform art. 78 din Constituția României (revizuită) „legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau de la altă dată ulterioară prevăzută în textul ei”². Calcularea se face pe zile libere, astfel că ziua în care se publică nu se ia în calcul și începe cu ziua următoare, iar împlinirea lui are loc în cea de a treia zi, la ora 24:00³.

Ieșirea din vigoare a legii penale

O lege penală încetează să se mai aplice din momentul în care iese din vigoare. Există mai multe situații și mai multe modalități prin care o lege penală iese din vigoare. O primă modalitate este **abrogarea**, atunci când o lege penală este scoasă din vigoare printr-o altă lege penală. Legiuitorul poate abroga o lege penală activă în mod expres sau tacit. Abrogarea este **expresă sau explicită** atunci când în mod explicit, printr-o dispoziție nouă se prevede ca o lege penală sau o anumită normă dintr-o lege penală este desființată. În acest sens, legiuitorul în noua dispoziție arată care anume lege penală este abrogată (expressis verbis)⁴.

Într-o altă situație, legiuitorul poate folosi o dispoziție generică, cum ar fi „orice dispoziție contrară legii se abroga”, dar să aibă în vedere, în același timp, să abroge și alte dispoziții contrare legii noi. Acest sistem mixt a fost utilizat de legislativ cu ocazia intrării în vigoare

¹ Vasile Dobrinou și colaboratorii, pag.35.

² De exemplu, Codul penal Regele Carol al II-lea a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 65 din 18 martie 1936 și, potrivit art. 1937; Codul penal din 1968 al fost publicat în B.Of. nr. 79-bis din 12 iunie 1968 și potrivit art. 363 a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 1969.

³ De exemplu, dacă o lege penală este publicată în Monitorul Oficial în ziua de 15 martie ea va intra în vigoare pe data de 19 martie.

⁴ De exemplu, art. 304 – adulterul, Cod penal anterior, a fost abrogat prin art. 1, pct. 65 din Legea nr. 278/2006.

a Codului penal din 1 ianuarie 1969 (prin Legea nr. 30/1968 de punere în aplicare a Codului penal, în art. 1 s-a prevăzut: la data intrării în vigoare a Codului penal din 21 iulie 1968 se abrogă Codul penal din 1936; Codul justiției militare din 20 martie 1937; legile speciale și dispozițiile penale din legi speciale contrare prevederilor Codului penal, și dispozițiile penale din hotărâri ale Consiliului de Miniștri. Legiuitorul poate să abroge o lege penală în **mod tacit sau implicit**. Ca atare, abrogarea tacită sau implicită în situația când o lege penală nouă prevede și reglementează aceleași relații de apărare socială fără a se referi și fără a cuprinde vreo mențiune despre soarta celei din urmă, astfel încât se subînțelege că legea nouă înlătură dispozițiile celei vechi, în măsura în care au devenit incompatibile cu noua reglementare.

Abrogarea mai poate fi **totală sau parțială**. În cazul abrogării totale, o lege penală este scoasă din vigoare în întregime, iar pe de altă parte abrogarea este parțială când numai anumite dispoziții sunt scoase din vigoare. În practică apar situații când o anumită normă juridică nu se aplică o perioadă (desuetudine), deși este în vigoare. În aceste situații legea nu poate fi considerată ca abrogată tacit, pe motivul că nu a fost aplicată pentru o perioadă.

În cazul legilor penale temporare și legilor penale excepționale, forța lor juridică, fie prin ajungerea la termenul prestabilit pentru ieșirea lor din vigoare (autoabrogare), fie prin încetarea stării sau circumstanțelor excepționale (stare de război, stare de revoluție etc.). Este promovat faptul că odată cu crearea Curții Constituționale, în România a apărut o nouă modalitate de abrogare a unei norme penale sau a unei Ordonanțe de urgență a Guvernului prin care s-au instituit dispoziții penale¹. Când se declară ca neconstituțională o normă penală, se publică în Monitorul Oficial, având ca efect după această dată suspendarea normei și abrogarea acesteia, dacă în acest interval de timp, sau după caz, Guvernul nu pune de acord norma declarată neconstituțională cu dispozițiile Constituției.

O altă modalitate de ieșire din vigoare a unei legi penale menționate în literatura de specialitate² ar fi dispariția obiectului juridic

¹ De exemplu, prin Decizia nr.1/1993 a Plenului Curții Constituționale s-a declarat neconstituționalitatea Titlului IV din Codul penal anterior.

² A. Ungureanu, Drept penal, partea generală, Editura Lumina Lex, București 1995, pag. 42.

apărut prin lege în cazul existenței unor prevederi penale prin care sunt sancționate fapte într-un domeniu de activitate reglementate printr-o lege extrapenală care se abrogă, în acest fel norma penală rămânând fără obiect de ocrotire.

În legătură cu dispozițiile legale amintite, este necesar să precizăm că potrivit art. 5 alin. (1) din Legea de punere în aplicare a noului Cod penal s-a dispus ca „atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea normei completatoare atrage și modificarea normei incomplete”. Este necesar să se cunoască dacă în momentul comiterii infracțiunii, norma penală incriminatoare era sau nu în vigoare, deoarece este posibil ca unele acte de executare să înceapă sub imperiul unei legi penale și să se prelungească sau să se desăvârșească sub imperiul altei legi penale.

Infracțiunile de rezultat și cele de pericol se consumă în momente diferite. De exemplu, cele de rezultat se consumă în momentul producerii rezultatului cerut de legiuitor (moartea victimei în cazul infracțiunii de omor), cele de pericol consumându-se în momentul săvârșirii activității ilegale (infracțiunea de amenințare reglementată de art. 206 Cod penal – fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare...).

Sunt unele categorii de infracțiuni care se particularizează prin faptul că durează mai mult, în sensul că unele activități pot fi comise sub imperiul altor legi penale, dar să se epuizeze sub imperiul altor legi penale, aici putem aminti situația **infracțiunilor continuate și de obicei**. De exemplu, o infracțiune continuată se comite prin cel puțin două activități (acțiune sau inacțiune) repetate la intervale de timp diferite, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv. În cazul infracțiunii continuate, fapta se consumă după a doua activitate (acțiune sau inacțiune), dar se epuizează abia în momentul săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni.

În legătură cu **infracțiunile continue** (de exemplu, furtul de curent electric), acestea se consumă în momentul începerii activității ilicite, dar se epuizează când acestea au încetat. **Infracțiunile de obicei** se consumă când a avut loc activitatea ilicită care demonstrează, respectiv care indică obișnuința sau îndeletnicirea (de exemplu, fapta de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzute de art. 348 Cod

penal), și se epuizează odată cu săvârșirea ultimei acțiuni din conținutul infracțiunii.

Putem trage concluzia că atunci când actele de executare au început sub imperiul unei legi și s-au prelungit sub imperiul altei legi penale, se va aplica întotdeauna legea nouă, deoarece infracțiunea s-a epuizat când aceasta era activă¹. Atunci când dispozițiile din legea generală (Cod penal) vin în concurs cu dispozițiile penale cuprinse într-o normă specială, pentru soluționarea cazului concret se vor aplica dispozițiile din norma penală specială. Așadar, ambele legi (cea generală și cea specială) fiind în vigoare, se va aplica legea specială a căror reglementare are prioritate.

Prevederile legii se vor aplica în completarea celei speciale pentru tot ceea ce aceasta nu prevede expres ca o derogare, deoarece legea generală constituie dreptul comun în materie. În acest caz ne referim la art. 2236 din Legea pentru aplicarea noului Cod penal, conform căruia „dispozițiile părții generale a Codului penal se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, afară de cazul când legea dispune altfel”. Așadar, înțelegem că acolo unde legea specială tace sau se referă la dreptul comun, se vor aplica dispozițiile legii generale (de exemplu, dacă noua lege creează noi instituții, acestea se vor aplica și legii speciale, dacă nu sunt incociliabile cu dispozițiile acesteia²).

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare

Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte, încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

¹ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală penală, dec.nr.2570 din 18 aprilie 2005, citată în lucrarea colectivă, coordonator T. Toader, Codul penal și legile speciale, doctrină și jurisprudență, decizii ale Curții Constituționale, hotărâri CEDO, Editura Hamangiu București 2007, pag. 10.

² C. Mitrache – Explicații preliminare ale noului Cod penal sub coordonarea prof.dr. G. Antoniu, vol.I, Editura Universul Juridic, București, 2010, pag. 41-52.